

Orisbergin ruukki talonpoikien työnantajana

Matti Lehtiö

Orisbergin ruukin merkitys leivänjatkeena ympäröivälle asutukselle on toki tunnettu asia, mutta kovinkaan paljoa dokumentteja tämän päätelmän tueksi ei liene julkaistu. Vuoden 1760 vuorikäräjillä esillä ollut riitatapaus ruukin ulkopuolisten työnsaantimahdollisuuksista paikkaa osaltaan tätä asiakirjavajetta. Nyt esiteltävästä asiakirjasta käy konkreettisesti ilmi ruukin suuri merkitys paikallisille talonpojille sysien toimittajana ja ruukin sahalla sahattavien lautojen raaka-aineen hankinnassa. Tämän lisäksi talonpojat suorittivat kuljetukset Kimon ja Orisbergin ruukkien välillä.

Sahatoiminnan kannattavuus ruukissa perustui siihen, että Orisbergin ruukissa hyödynnettiin padottua vesivoimaa siten, että vesi virtasi kahden patorakennelman kautta. Ensin sijaitti varsinainen pääpato, josta vesi laskettiin nippupajan ja sahalaitoksen kautta välialtaaseen, jonka jälkeen seurasi uusi pato, josta vesi vielä johdatettiin hamaripajan tarpeisiin.

Vuorikäräjät Isossakyrössä 4.2.1760 § 6

Kaikki Riarehdon ja Torkkolan kylän miehet ovat haastaneet vuorikäräjille Orisbergin ruukin kirjanpitäjän Jacob Timmingin, väittäen hänen sallineen vieraiden, joilla ei ole osuutta ruukin yhteismetsään, suorittaa kuljetuksia.

Osapuolilta kysyttiin, oliko ruukin ja kantajien välillä mitään sopimusta, jonka mukaan jälkimmäisellä olisi yksinoikeus kuljetusten suorittamiseen. Tähän vastattiin: Ei.

Aikansa kinattuaan osapuolet sopivat, kun vielä Kimon ja Orisbergin ruukkien johtaja Jonas Solberg lupasi, että yllämainitut saisivat osallistua kuljetuksiin, mikäli eivät sen takia laiminlyö sysien toimittamista ja edellyttäen, että tekisivät sen samalla hinnalla kun muut. Tähän kylän miehet suostuivat ja koska tämä sopimus ei ole lainvastainen, vuorioikeus hyväksyy ja vahvistaa sen. Käännös Leijo Keto / Matti Lehtiön arkisto